

ANALÝZA PŘÍZNÁNÍ (ZVLÁŠTNÍCH) PRÁV MUSLIMSKÉ NÁBOŽENSKÉ OBCI V ČR¹

TOMÁŠ JANKŮ

SocioFactor s.r.o.

Abstract in original language

Příspěvek mapuje snahy muslimské obce (prostřednictvím Ústředí muslimských obcí) o registraci jako náboženská společnost v České republice. Jádrem příspěvku je analýza průběhu a výsledku snah o získání oprávnění k výkonu zvláštních práv (druhého stupně registrace) podle § 7 zákona č. 3/2002 Sb., prostřednictvím žádosti o výjimku dle § 27 odst. 8 tohoto zákona. Příspěvek hodnotí rovněž dopad neúspěchu této žádosti na působení muslimské obce a výkon jejích náboženských práv v praxi a zamýšlí se nad perspektivou možného nabytí těchto práv do budoucna. Rozbor současné situace snah muslimské obce v České republice o etablování jako náboženská společnost se všemi právy je doplněn o historický exkurz dřívějších pokusů o vytvoření oficiální, státem uznané náboženské obce na našem území, sahajících až na počátek 20. století do dob Rakouska-Uherska.

Key words in original language

islám, Ústředí muslimských obcí, zákon č. 3/2002 Sb., uznání zvláštních práv

Abstract

The contribution maps efforts of the Czech Muslims (via Muslim Religious Community) to obtain official recognition as a religious community in the Czech Republic. The main aim is to analyze the course and results of its attempt to be conferred special rights (second-level registration) in accordance with sec. 7 of the Law No. 3/2002 Coll. by lodging an application for exception pursuant to sec. 27 para. 8 of this law. The author also assesses an impact the rejection of this application has had on activities of the Czech Muslim community and on the exercise of their religious rights in practice and considers its prospects for obtaining these special rights in the future. The analysis of the current situation of the Czech Muslim Community's efforts to establish itself as a religious community with full rights is supplemented by an historical excursus on the previous attempts to be recognized as an official religious community on our territory, which dates back to as early as the beginning of 20th century during the Austro-Hungarian Empire.

¹ Příspěvek vznikl v rámci projektu *Islám v ČR: etablování muslimů ve veřejném prostoru*, financovaného Ministerstvem vnitra, identifikační číslo: VG20132015113.

Key words

Islam, Muslim Religious Community, Law. No. 3/2002 Coll., conferring special rights

1. ÚVOD

Islám je z hlediska množství věřících druhým největším monoteistickým náboženstvím světa². Díky informačnímu boomeru a migraci můžeme naleznout vyznavače islámu ve všech státech Evropské unie. Skutečnost, že v kontextu České republiky je obec věřících (umma) tvořena především z migrantů, dodává této obci věřících specifický charakter, který může v majoritním obyvatelstvu vyvolávat různorodé pocity, od exotičnosti až po projevy xenofobie.³ Na rozdíl od ostatních náboženských tradic⁴, které fungují na území České republiky, pouze islám je zahalen do „hávu“ nebezpečného náboženství, které by mělo být vykázáno za hranice České republiky nebo zcela eliminováno, jak hlásají jeho odpůrci a kritici⁵. Tyto a další překážky mohou vést ke znesnadnění života jeho vyznavačům na území České republiky. To může být také jeden z důvodů, proč se muslimská náboženská obec vždy snažila o uznání islámu a Ústředí muslimských obcí za státem registrovanou náboženskou společnost, čímž by se stala rovnocennou vůči ostatním církvím, které působí na našem území.

V širším kontextu na tuto snahu můžeme pohlížet jako na formu etablování muslimské komunity do veřejného prostoru, kdy za jednu z nejdůležitějších forem etablování můžeme považovat výstavbu a zřizování sakrálních budov (mešit a modliteben) a kromě toho také snahu o přiznání zvláštních práv Ústředí muslimských obcí v ČR. Právě této druhé formě je věnován následující text. Cílem tohoto příspěvku je popsat a analyzovat průběh registrace a uznání muslimské obce ze strany státu, kdy se především zaměřím na prezentaci snahy o přiznání zvláštních práv v rámci II. stupně registrace a s tím spojené problémy a komplikace.

² Islám vznikl v 7. století na Arabském poloostrově a jeho zakladatelem byl Prorok Muhammad. Na rozdíl od křesťanství můžeme islám považovat spíše za náboženství ortopraktické než ortodoxní, podobně jako židovství, kdy obě náboženství staví na první místo zákon a řízení života obce. Viz DENY, Frederick. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 2003. 194 s. ISBN 8085190966. s. 23.

³ TOPINKA, Daniel. *Integrační projekt muslimů v České Republice-pilotní projekt*. Ostrava: VeryVision, s.r.o. [online]. 2007 [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf

⁴ Pokud opomineme různá nová náboženská hnutí, v médiích častěji označovaná jako sekty.

⁵ Zprávu o míře islámofobie a životních podmínkách muslimské komunity v České republice poskytuje například aktuální stínová zpráva o stavu rasismu a diskriminace v České republice za rok 2011 – 2012. Viz JANKŮ, Linda., SMEKAL, Hubert et al. *ENAR STÍNOVÁ ZPRÁVA: Rasismus a diskriminace v České republice*. Centrum pro lidská práva a demokratizaci. [online]. 2012 [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: http://www.romea.cz/dokumenty/SR_CR-2012.pdf.

Z hlediska struktury je příspěvek rozdělen do několika kapitol, jejichž cílem je čtenáři přehledně popsat průběh snah o registraci muslimské obce na našem území a následně o udělení výjimky k výkonu zvláštních práv. První čtyři kapitoly příspěvku pojednávají obecně o islámu a muslimské komunitě v ČR a jednotlivých historických obdobích, v rámci nichž se muslimská komunita pokoušela o registraci jako náboženská společnost, konkrétně se jedná o období Rakouska – Uherska, První republiky, Protektorátu Čech a Moravy, období komunismu a mezi léty 1990 a 2002, kdy vešel v účinnost zákon č. 3/2002 Sb. Cílem této části příspěvku je poskytnout čtenáři dostatečný vhled do daného tématu, který je nezbytný k lepšímu porozumění hlavní části příspěvku, kterou je analýza průběhu snahy o získání oprávnění k výkonu zvláštních práv (druhého stupně registrace) podle § 7 zákona č. 3/2002 Sb., prostřednictvím žádosti o výjimku dle § 27 odst. 8 tohoto zákona. Poslední dvě kapitoly reflektují dopad neúspěchu této žádosti na působení muslimské obce a výkon jejích náboženských práv v praxi a zamýšlí se nad perspektivou možného nabytí těchto práv do budoucna.

2. ISLÁM V ČR

Dříve než přistoupíme k samotnému popisu právního uznání muslimské obce, je vhodné muslimskou komunitu žijící na území České republiky krátce představit. Hned ze začátku je třeba zdůraznit, že se nejedná o homogenní skupinu. Muslimská obec je tvořena mnoha skupinami věřících, jež vycházejí z odlišných kulturních prostředí a tradic, které ovlivňují jejich náboženskou praxi. V České republice podle odhadů žije kolem 10 až 20 tisíc vyznavačů islámu. Počet aktivně praktikujících věřících se však odhaduje pouze na 2 tisíce, kdy do této části spadá také 200 až 300 českých konvertitů.⁶ V současné době jsou na území České republiky vybudovány dvě mešity (v Brně a Praze) a existuje zde několik modliteben (např. v Teplicích, Hradci Králové, Olomouci). Mešity neslouží pouze jako místa pro modlitbu, ale pro velkou část komunity také představují i kulturní centrum a místo pro setkávání.

Z hlediska právní úpravy je základní normou, od které se odvozuje vztah státu a církve a náboženské společnosti (CNS)⁷, v našem případě *al-Ittihád*

⁶ MELICHÁREK, Tomáš. *Islám v Brně: muslimská komunita očima médií a Brňanů*. Pstruží: Lukáš Lhořan, 2011. 130 s. ISBN: 9788090493209.

⁷ „Církví či náboženskou skupinou se rozumí dobrovolné sdružení osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby. Církev a náboženská společnost podle zákona vzniká dobrovolným sdružením fyzických osob a svébytně rozhoduje o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženského sdružení a o vytváření k tomu určených institucí. Církev a náboženská společnost se stává právnickou osobou registrací, provedenou na základě žádosti splňující podmínky zákona.“ SVOBODA, František. *Legislativní prostředí pro činnost církví a náboženských*

al-islámi – Ústředí muslimských obcí (UMO)⁸ a státu, Listina základních lidských práv a svobod (LZPS)⁹, která se stala v roce 1993 součástí českého ústavního pořádku. Druhou nejdůležitější normou je zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech¹⁰, v souladu s nímž je uznán současný oficiální status muslimské komunity. Její zastřešující organizace – Ústředí muslimských obcí – byla zaregistrována v roce 2004 Ministerstvem kultury jako náboženská společnost prvního stupně.¹¹ O druhý stupeň registrace bude Ústředí muslimských obcí moci požádat v roce 2014, tedy po uplynutí 10 leté zkušební lhůty od registrace prvního stupně dle § 11, odst. 1, písm. a) zákona č. 3/2002 Sb.

3. HISTORIE UZNÁNÍ DO DOB RAKOUSKA-UHERSKA DO ROKU 1989

Muslimové na území dnešní České republiky mohli vytvořit oficiální náboženskou obec již v roce 1912, kdy islám získal status státem uznaného náboženství. S výjimkou válečného období za Protektorátu Čech a Moravy se však možnosti působení skrze státem registrovanou náboženskou společnost dočkali až v 90. letech.

3.1 PO ROCE 1912

Rok 1912 byl pro muslimy na našem území důležitým především proto, že vstoupil v platnost rakouský zákon č. 159/1912 ř.z., jímž byl islám hanafijské právní školy akceptován za státem uznané náboženství.¹² První článek Říšského zákona č. 159/1912, ř.z. uvádí: „*Přívrženci islámu uznávají*

společnosti. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2007. 20 s. ISBN 9788023984811. s. 6 - 7.

⁸ UMO vzniklo za spolupráce hlavních muslimských organizací v ČR tj. Islámské nadace v Brně, Islámské nadace v Praze a Svazu muslimských studentů v ČR. Je oficiálně registrováno státem a zapsáno v rejstříku registrovaných církví a náboženských společností Ministerstva kultury České republiky, a to pod číslem 4874/2004-26.

⁹ Konkrétně se jedná o články č. 2, 15 a 16 LZPS. Blíže k jejich obsahu a interpretaci viz WÁGNEROVÁ, Eliška. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 906 s. IBSN: 9788073577506.

¹⁰ SVOBODA 2007 op. cit., s. 4.

¹¹ SÁŇKA, Vladimír. *Malá a mladá komunita: k vývoji muslimské komunity v ČR v posledních dvaceti letech*. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml.

¹² Tento akt byl důsledkem anexe Bosny a Hercegoviny v roce 1908, kdy se součástí Rakouska – Uherska staly osoby muslimského vyznání. Vzhledem k věcným odlišnostem a právním specifikům tohoto náboženství došlo k jeho uznání v rámci Rakouska zcela samostatným normativním aktem, a to zákonem. Oproti tomu v Uhrách byl islám uznán zákonným článkem č. XVII: 1916. Viz TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 80-7192-707-4. s. 34.

se podle následujících ustanovení v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených za náboženskou společnost ve smyslu státního základního zákona ze dne 21. 12. 1867“. Dále je pak v § 6 zákona č. 159/1912 ř.z. uvedeno: „Náboženská společnost přívrženců islámu požívá jako taková vzhledem k vykonávání svého náboženství téže zákonné ochrany jako jiné zákonně uznané společnosti náboženské. Také nauky islámu, jeho zařízení a zvyky požívají téže ochrany, pokud neodporují státním zákonům“.

3.2 OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Teprve v polovině 30. let 20. století, v novém státním útvaru (Československu), se muslimové začali sdružovat podle náboženské příslušnosti, bez ohledu na národnost¹³. Koncem roku 1934 se sešlo několik praktikujících muslimů a založili *Muslimskou náboženskou obec pro Československo* s ústředím v Praze (MNO). Na zrodu MNO se podílely čtyři základní skupiny: zahraniční muslimové žijící v ČSR, zahraniční islámské instituce, zastupitelské úřady některých islámských zemí v Československu a českoslovenští konvertité.¹⁴

Rada MNO zaslala v prosinci 1934 Ministerstvu školství a národní osvěty (MŠANO) dopis, v němž oznámila zřízení MNO a vyjádřila své přesvědčení, že dle zákona č. 159/1912, ř.z. má obec rovněž právo vést matriky svých příslušníků, oddávat a pohřbívat. MŠANO dopisem z února 1935 potvrdilo zřízení MNO a konstatovalo, že v souladu se zákonem č. 159/1912 ř.z. se náboženská společnost hanafijského ritu¹⁵ pokládá za státně uznanou v českých zemích. Zároveň však MNO upozornilo, že vnější právní poměry musí být upraveny „nařizovacím způsobem“ a požádalo MNO o předložení organizačního statutu ke schválení. Zdůraznilo přitom, že ke zřízení MNO bude dle platných právních předpisů třeba též schválení

¹³ Do té doby se muslimové sdružovali především na základě národnosti a někdy také své profese. Příkladem mohou být skupiny albánských cukrářů. Viz MELICHÁREK, Tomáš. *Analýza členské základny Muslimské náboženské obce v letech 1940 – 1945 a její možná interpretace*. Sacra aneb Rukověť religionisty, 2011, IX, č. 1. ISSN 1214-5351.

¹⁴ BEČKA, Jiří., MENDEL, Miloš. *Islám a české země*. Olomouc: Votobia, 1998. 231 s. ISBN 8072200348. s. 146.

¹⁵ Islámská právní věda (fiqh) se zabývá výkladem šari'yy. Tato právní věda vychází ze čtyř zdrojů: Koránu, tradice (sunna), analogie (qijás) a konsenzu (idžmá). V rámci sunnitského (většinového) islámu se rozšířily čtyři základní právní školy (mazhaby), kdy každá z právních škol se od sebe liší ve výkladu islámského práva (jedná se však většinou pouze o drobné rozdíly). Jednotlivé právní školy působily v odlišných oblastech. Hanífovský mazhab je liberálnější a uplatnil se na arabském Východě, zejména v Osmanské říši. Právě díky kontaktům Osmanů s Rakouskem-Uherskem byl tento rítus zanesen do říšského zákona č. 159/1912 ř.z. Dalšími právními školami jsou Šáfiovský mazhab (v severní Arabii) Málíkovský mazhab (rigidnější, v Andalusii) a Hanbálovský mazhab, který je z hlediska výkladu nejpřísnější. V historii působil vždy jen okrajově, později ho však přijala wahnábija (jedná se o islámské směry, který se snaží očistit současnou obec věřících a navrátit se k pramenům. Wahnábija vyzývá k boji proti úpadku islámu [zejména proti novotám]; zakl. Al-Wahnáb viděl obrodu islámu v návratu ke koránu a tradici.).

Ministerstva vnitra (MV), zejména ve věci vedení matrik, oddávání a pohřbívání.¹⁶ MV však s odvoláním na platné právo zaujalo ve věci schválení návrhu stanov MNO a vyhovění požadavkům obce ohledně vedení matrik, oddávání a pohřbívání odmítavé stanovisko.¹⁷

Pokud si položíme otázku, proč se nezdařil tento první pokus o oficiální uznání obce, tak nalezneme hned několik důvodů, a to jak na straně MNO, tak na straně státu. Ze strany MNO to byla především nepřípravenost k právně přesnému jednání s úřady a nesplnění zákonných podmínek pro přiznání svých požadavků státními orgány. Ze strany úřadů to bylo především rozdílné právní dědictví českých zemí (po Rakousku) na straně jedné a Slovenska a Podkarpatské Rusi (po Uhersku) na straně druhé¹⁸. Dalším faktorem mohla být i nepočetnost muslimské obce nebo strach úřadů z organizovaných muslimů.

3.3 OBDOBÍ PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA A BENEŠOVY DEKRETY

MNO uznala až protektorátní vláda v prosinci roku 1941, a to na základě přepracovaného návrhu stanov, který byl předložen v únoru téhož roku.

Vyhlášením Benešových dekretů, které rušily všechna rozhodnutí protektorátní vlády¹⁹, bylo anulováno rovněž úřední uznání MNO z prosince 1941. Z právního hlediska tedy nadále platilo, že MNO nebylo státem uznáno. Po roce 1945 nebyl právní statut MNO řešen.

¹⁶ BEČKA 1998 op. cit., s. 132 -133.

¹⁷ BEČKA 1998 op. cit., s. 144.

¹⁸ Na rozdíl od MŠANO a Ministerstva spravedlnosti, které ve věci uznání MNO a vyhovění jejím požadavkům zaujímaly kladný postoj, MV v otázce uznání MNO dospělo k rozdílným právním závěrům a v listopadu 1937 vydalo stanovisko, podle něhož vlivem výrazové nejednotnosti Československých předpisů o uznání islámu jako státem uznaného náboženství není možné stanovy MNO pro Československo opřít o zákon č. 159/1912 z.ř. Důvodem k zamítavému stanovisku MV byla rovněž právní nezralost textu návrhu stanov, jeho vytýkané formální a formulační nedostatky a rozpor některých požadavků MNO s platnou legislativou (trvání na výsadním právu uzavírat sňatky a konat pohřební obřady). Předmětem sporu byl rovněž požadavek arabštiny jako úředního jazyka. Blíže viz BEČKA 1998 op. cit., s. 135 - 144.

¹⁹ Jednalo se o Dekret prezidenta republiky č. 11/1944 o obnově právního pořádku ze dne 3. 8. 1944, který položil základy československé poválečné normotvorby a reagoval na normativní a individuální akty vydávané v době nesvobody. V dekretu byla definována otázka kontinuity a diskontinuity čl. právního řádu. Dekret zajišťuje kontinuitu s předmnichovským právním řádem (s právními předpisy vydanými do 29. 9. 1938) a řeší platnost a neplatnost právních předpisů z doby nesvobody tj. od 30. září 1938 do 4. května 1945. Jako den určení doby nesvobody bylo datum 4. května 1945 stanoveno nařízením vlády z července 1945. Viz TULEŠKOV, Ogňan. *Dekrety prezidenta republiky*. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/dekrety-prezidenta-republiky.html>.

3.4 OBDOBÍ PO ROCE 1948

Po převratu roku 1948, v období komunismu, přišel zákon č. 218/1949 Sb., který v § 14 zrušil všechny zákonné předpisy, které do té doby upravovaly právní poměry církví a náboženských společností. Zákon však nestanovil žádné podmínky pro registraci nových náboženských společností. Podmínky pro stávající náboženské společnosti byly zakotveny v § 2, ve kterém bylo řečeno, že „[s]tátní souhlas lze udělit jen duchovním, kteří jsou československými státními občany, **jsou státně spolehliví a bezúhonní a splňují i jinak všeobecné podmínky pro přijetí do státní služby. Státní úřad pro věci církevní může v případech hodných zvláštního zřetele prominouti podmínku státního občanství**“ [zvýraznění doplněno] a 1 článku § 7: „*Duchovenskou (kazatelskou a pod.) činnost v církvích a náboženských společnostech mohou vyvíjeti jen osoby, které **mají k tomu státní souhlas, a které vykonají slib. Znění slibu stanoví vláda nařízením***“. [zvýraznění doplněno]

Neoficiální postavení obce v období komunismu a neustálé sledování tajnou službou StB způsobilo v obci hlubokou krizi, která vedla ke stagnaci členů MNO a jejich snah o etablování vůči státu.

Za výjimku můžeme považovat snahy o registraci v období vnitropolitické liberalizace roku 1968, kdy se muslimská komunita v zastoupení Arífa Omara Třebíčského pokusila o registraci společnosti *Yeni Çeri – Sociální organizace Moslimů v Praze*²⁰. Zároveň však s touto registrací byla Třebíčským zaslána žádost i o registraci *Svazu muslimských obcí v ČSSR* na Úřad pro věci církevní na Ministerstvu kultury, aniž by bylo specifikováno, o kolik obcí se jedná. Dne 15. května 1968 byla tato poněkud chaotická žádost na Národním výboru hlavního města Prahy doplněna o některé dodatky organizačního rázu (požadavky byly o poznání skromnější než za první republiky²¹). Jelikož signatáři žádosti v příštích měsících neobdrželi od státních orgánů žádnou odpověď, dne 19. srpna 1968 se rozhodli prohlásit Svaz muslimských obcí za založený *de facto*.²²

²⁰ „Už výběr názvu vytváří dojem, že šlo spíše o jakousi *mimoškolní* činnost zájemců o islám než o věcnou (...) představu. Nikde se nevysvětluje, proč si skupina vybrala právě turecký výraz *Yeni Çeri*, který znamená - nové vojsko a používal se v osmanské říši pro elitní pěší pluky, tvořené většinou slovanskými a dalšími odvedenci (odtud český výraz janičáři). Takový název u úřadů z několika hledisek mohl působit poněkud podezřele nebo naivně.“ BEČKA 1998 op. cit., s. 164 – 165.

²¹ Jednalo se o povolení činností, které by měly za cíl chránit sociální, kulturní a právní zájmy. Dále se pak aktivita měla soustředit na zřízení knihovny a vlastní pobočky Červeného půlměsíce a úsilí o zřízení Muslimské náboženské obce, která by získala státní uznání dle platných předpisů.

²² MENDEL, Miloš. *Muslimové v Českých zemích (1934 – 1989)*. Dingir, 2006, č. 1. ISBN 978-80-86851-64-8. s. 18.

3.5 SHRnutí

V rámci výše popsaných historických období, které v souhrnu pokrývají 77 let, již můžeme vidět první potíže s registrací muslimské obce. Naopak problém nevyvstal s uznáním islámu samotného, který byl státem uznán již v roce 1912 za období Rakouska - Uherska (říšský zákon č. 159/1912, ř.z.), což dále platilo i pro období první republiky, kdy byl říšský zákon č. 159/1912, ř.z. recipován československým právním řádem.

Zásadní přetržkou bylo období komunismu, kdy § 14 zákona č. 218/1949 Sb.²³ rušil všechny předešlé předpisy upravující právní poměry církví a náboženských společností. Muslimská komunita v tomto období nevyvíjela žádnou oficiální činnost. Z hlediska náboženské praxe však můžeme říci, že právě v období komunismu došlo k nárůstu počtu vyznavačů islámu, kteří do Československa přijížděli studovat a z nichž se posléze stali zakladatelé dnešního Ústředí muslimských obcí (UMO) a islámských nadací působících na našem území.

4. UMO PO ROCE 1989

Po roce 1989 se MNO opět pokusila o uznání ze strany státu a započal tak zdlouhavý boj s úřady o registraci obce.

4.1 SNAHA O REGISTRACI DLE ZÁKONA Č. 308/1991 SB.

V roce 1990 obdržela muslimská obec dopis od vlády (č.j. 123.541/90-5), v němž vláda konstatuje, že bere na vědomí existenci muslimské obce a přiznává jí právo na plnoprávný náboženský život. Tím byla ze strany nově demokratizovaného státu formálně potvrzena akceptace islámu a náboženských práv jeho přívrženců.

Snaha představitelů muslimů o obnovení registrace muslimské obce z první republiky však byla i nadále spojena se snahou docílit rovněž registrace entity s právní subjektivitou, jež by tuto náboženskou komunitu vůči státu reprezentovala. V květnu 1991 proto byla svolána ustavující schůze této entity, do jejíhož čela byl jako předseda zvolen profesor Mohamed Ali Šilhavý. Bylo tak založeno *Al-Ittihad Al-Islami* – Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR (UMO).²⁴

V rámci následně přijatého zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, jenž s účinností od 1. dubna 1992 nově upravoval právní poměry církví a náboženských

²³ Tento zákon je s nezbytnými změnami účinný dodnes.

²⁴ BEČKA 1998 op. cit., s. 177.

společností, nicméně UMO nebyla zanesena do seznamu CNS, které jsou registrovány nebo působí na základě souhlasu státu, jenž tvořil přílohu tohoto zákona.²⁵

Dle zákona č. 308/1991 Sb. platilo, že stát uznával jako CNS pouze ty, které byly dle tohoto zákona registrovány. V příloze zákona přitom byly vyjmenovány CNS, které byly pokládány za již registrované na základě předchozích právních aktů československého státu a nově se tedy registrovat nemusely. UMO se v tomto výčtu neobjevilo, neboť jeho uznání z doby Protektorátu (resp. uznání subjektu, jenž by bylo možno pokládat za jeho právního předchůdce) bylo Benešovými dekrety anulováno a toto uznání tedy nebylo pokládáno za akt československých státních orgánů.²⁶ UMO proto musela usilovat o registraci jako nový subjekt.

Pro CNS nově usilující o registraci bylo zákonem č. 308/1991 Sb. ve spojení se zákonem č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností, stanoveno, že návrh na registraci může být podán, prokáže-li se, že se k CNS hlásí nejméně deset tisíc zletilých osob s trvalým pobytem na území ČR²⁷. Návrh na registraci musel obsahovat podpisy těchto osob ve stanoveném počtu. Zdůvodnění požadavku 10 tisíc podpisů lze nalézt v důvodové zprávě k zákonu č. 161/1992 Sb.²⁸ Prof. Šilhavého jako představitel UMO nicméně tento požadavek pokládal za porušení Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, konkrétně článků č. 2, 7 a 18. Podle UMO byl požadovaný seznam rovněž ponižujícím pro nezletilé, kteří rovněž mají právo na náboženské vyžití.²⁹ Po táhlém dopisování si s úřady se profesorem Šilhavému nepodařilo dosáhnout registrace muslimské obce,

²⁵ Ústředí muslimských obcí v České republice: *Vyjádření k návrhu zákona o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností*. [online]. [cit. 27. 08. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/islam.htm>.

²⁶ BEČKA 1998 op. cit., s. 180.

²⁷ Zákon č. 161/1992 Sb. rozlišoval, jestli se jedná o CNS, která spadá do Světové rady církví nebo ne. V § 1 tohoto zákona je řečeno, že jde-li o členskou církev Světové rady církví, stačí pro její registraci 500 osob, které mají trvalý pobyt na území ČR. Ostatním církvím byla stanovena podmínka doložení 10 tisíc takových osob.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 161/1992 Sb., kterým byla hranice počtu 10 tisíc osob stanovena, uvádí: „Počet osob, přihlášených k nové církvi (...) je stanoven na deset tisíc. Tento počet je výrazem snahy neposkytnout výhody, kterých se podle zvláštních předpisů dostává státem uznaným církvím v oblasti daňové, poplatkové, celní i jiné korporacím, které by se mnohdy jen z účelových důvodů prohlásily za církve. (...) Stát zde vyjadřuje svůj zájem na uznání a podpoře pouze těch nově vzniklých církví, jejichž náboženskou víru vyznává v rámci ČR nezanedbatelný počet zletilých osob. (...) Členové početně malých církví nebo církví, jejichž návrh na registraci bude zamítnut, nejsou zbaveni základních práv, která jim zaručuje Ústavní listina základních práv a svobod; korporace, v nichž se sdružují, však nepožívají práv, která jsou vyhrazena jen církvím registrovaným a tedy státem uznaným.“ *Důvodová zpráva k zákonu č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností* [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/zp161-92.htm>.

²⁹ RADĚJ, Tomáš. *Česká muslimská obec v ČR a Ústředí muslimských náboženských obcí v České republice*. Rexter [online]. 2003 [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/ceska-muslimska-obec-v-cr-a-ustredi-muslimskych-nabozenskych-obci-v-ceske-republice/2003/11/01/>.

neboť nesplňovala zákonný požadavek doložení 10 tisíc podpisů zletilých osob hlásících se k UMO. V březnu 1996 proto odbor církví MK řízení ve věci registrace UMO zastavil.

Na základě ústavně garantovaných náboženských práv a svobod samozřejmě muslimové měli i nadále právo shromažďovat se k modlitbám a schůzím a tisknout náboženskou literaturu, problémy s právním uznáním nicméně představovaly pro UMO nepříjemnou překážku v rozvíjení dalších aktivit. Muslimové tak nuceni svou činnost na našem území vyvíjet pouze prostřednictvím nadací a občanských sdružení.

4.2 SHRNU TÍ

Z popisu snah o registraci UMO v tomto období můžeme vidět, že muslimská obec obdržela potvrzení státu o akceptaci islámu jako náboženství, jehož přívrženci působí na našem území, ale k registraci UMO jako právnické osoby reprezentující obec muslimských věřících nedošlo. Z právního pohledu je třeba říci, že UMO nesplnila podmínky pro registraci na základě zákona č. 308/1991 Sb. ve spojení se zákonem č. 161/1992 Sb., a proto jí registrace nebyla umožněna.

Naskýtá se však otázka, zda byl početní cenzus 10 tisíc osob jako podmínka registrace nové CNS zvolen vhodně.³⁰ V době platnosti zákona č. 161/1991 Sb., přicházely ohledně problematické výše tohoto limitu upozornění mimo jiné přímo z Ministerstva kultury (MK). Zástupce ředitele odboru církví MK Jiří Tesařík k této otázce prohlásil: „*Ministerstvo kultury již dlouho zastává názor, že početní cenzus, nutný k registraci církve či náboženské společnosti, je nepřiměřeně vysoký a že představuje vážné ohrožení náboženské svobody v jejím aspektu sdružovacím.*“³¹ [zvýraznění doplněno] Za další možný diskriminační faktor, který se také vztahuje k počtu vyznavačů, bychom mohli pokládat § 1 tohoto zákona, kdy církve, které spadají do Světové rady církví³², jsou zvýhodněny oproti ostatním

³⁰ Zpochybnění tohoto konceptu je potvrzeno i současnou úpravou dle zákona č. 3/2002 Sb., který doložení takového počtu osob hlásících se k CNS požaduje pouze k přiznání registrace II. stupně (tj. zvláštních oprávnění), ale nikoli k samotné registraci CNS. Výhrady k předcházející právní úpravě jsou přitom reflektovány i v samotné Důvodové zprávě zákona č. 3/2002 Sb.

³¹ BEČKA 1998 op. cit., s. 183.

³² Světová rada církví (SRC) je mezinárodní mezicírkevní organizace, jejímiž členy je většina hlavních křesťanských církví, s výjimkou římskokatolické církve, která pouze na její jednání vysílá oficiální pozorovatele. SRC vznikla v rámci ekumenického hnutí, byla založena 23. srpna 1948 a v současné době shromažďuje 345 církví z více než 110 států světa. Je tak společenstvím pro více než 500 milionů věřících, kteří se hlásí k anglikánské, katolické, protestantské, pravoslavné a starokatolické církvi. Sídlo rady je v Ženevě ve Švýcarsku. V České republice jsou členy SRC Církev Československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Pravoslavná církev v Česku a na Slovensku

církvím a náboženským organizacím, protože pro jejich registraci je požadováno doložit seznam pouze 500 osob. To znamená, že zákon nepřímou otevřel možnost misie pro více jak 340 církvím a křesťanským společnostem působícím v rámci Světové rady církví po světě, kterým by pro udělení registrace stačilo získat na našem území podpisy od 500 věřících. Naopak komunita věřících náležejících k jednomu z hlavních světových náboženství, s více než 80letou tradicí působení na našem území, byla nucena doložit podpisy 10 tisíc věřících. Toto znevýhodnění je dle mého názoru možné pokládat za diskriminaci a odepření rovnosti práv dle čl. 2 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (č. 1/1993 Sb.)³³ církvím a náboženským společnostem, které nespadaly do Světové rady církví.³⁴

5. SOUČASNÁ SITUACE PO PŘIJETÍ ZÁKONA Č. 3/2002 SB.

Možná změna ve věci registrace UMO nastala až přijetím zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, jenž se stal účinným 7. ledna 2002. Jedná se o úpravu, která převzala rakouský model dvoustupňového registračního systému³⁵. V první etapě potvrdí stát existenci náboženské organizace a poskytne jí právní status, který se rovná statusu neziskové organizace (jedná se o registraci CNS ve smyslu § 6 zákona). Až v druhé etapě dostane náboženská organizace všechna práva, jimž se těší náboženské organizace (zvláštní práva registrovaných CNS ve smyslu § 7 zákona)³⁶. Zákon stanoví podmínku, že organizace registrované v rámci

a Slezská církev evangelická. Viz Světová rada církví. *O nás*. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.oikoumene.org/en/about-us>.

³³ Listina základních práv a svobod (č. 1/1993 Sb.) v čl. 2 odst. 1 zakazuje veřejné moci (státu) vázat se na výlučnou ideologii nebo náboženské vyznání. Česká republika je tedy státem konfesně neutrálním. Proto výsledkem by pak měla být určitá vyváženost přístupu státu k nositelům náboženské víry na straně jedné a osobám bez vyznání na straně druhé, ale i vzájemně rovnoprávné vztahy mezi jednotlivými církvemi a náboženskými společnostmi. Viz JÄGER, Petr. *Círky a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení: příručka pro veřejnou správu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. 239 s. ISBN: 80-7325-092-6. s. 13 – 14.

³⁴ Tato výjimka nikdy nebyla využita žádnou z církví a náboženských organizací spadajících do Světové rady církví.

³⁵ Díky tomuto systému má organizace prvního stupně zajištěnou právní subjektivitu, ovšem bez dalších zvláštních práv, mezi něž se počítá finanční podpora státu, přístup do věznic, založení církevních škol či nemocnic. Těmi disponují až náboženské subjekty akreditované druhým stupněm registrace.

³⁶ Jedná se o právo a) vyučovat náboženství na státních školách, b) pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranné léčení a ochranná výchova, c) být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností, d) konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu, e) zřizovat církevní školy podle zvláštního právního předpisu, f) zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve

prvního registračního stupně musí mít alespoň 300 členů (§ 10 odst. 2 písm. c) zákona). Dále je stanovena desetiletá zkušební lhůta, než dostane náboženská organizace právo na plnou registraci druhého stupně (§ 11 odst. 1 písm. a) zákona). Za tím účelem musí náboženská organizace doložit podpisy občanů hlásících se k této CNS, jejichž počet je minimálně tolik, kolik se rovná jednomu promile obyvatel s trvalým pobytem (v případě České republiky se tedy jedná o cca 10 tisíc členů). K této nové úpravě zákona se vyjádřil předseda UMO Mohamed Ali Šilhavý slovy: "Přiznává se, že existujeme, ale bez práv."³⁷ Z tohoto výroku, můžeme vyzorovat určité rozpaky nad touto úpravou, které UMO rovněž vyjádřilo ve svém stanovisku k návrhu zákona³⁸.

V březnu 2004 si UMO podalo žádost o registraci (tedy dosažení prvního stupně) u MK a začátkem září 2004 byla žádost kladně vyřízena. „Ještě téhož roku se rozvířila diskuse kolem podnětu ke zrušení registrace náboženské společnosti Ústředí muslimských obcí, který podala překladatelka Olga Ryantová³⁹ Ministerstvu kultury. Podle názoru autorky podnětu k přezkoumání registrace je islám ideologií zjevně propagující násilí a svaté války a potlačující práva žen a dalších občanů žijících ve

a náboženské společnosti nejméně 50 let; tím není dotčena povinnost překazit trestný čin uložený zvláštním zákonem.

³⁷ *Česká vláda připravuje restriktivní zákon o náboženství*. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/files/isarc/0008/20000807d.html>.

³⁸ V tomto stanovisku UMO vyjadřuje nesouhlas s početní hranicí 1 promile obyvatel - osob hlásících se k CNS jako podmínkou pro přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv, neboť UMO takový počet podpisů nemá možnost shromáždit. Požaduje zásadní snížení této hranice na počet např. 1000 podpisů. Dále zde UMO vyjadřuje své přesvědčení o tom, že přípis MŠANO z roku 1935, který MNO obdržela ve věci oznámení svého založení, se rovná státnímu uznání MNO a muslimská obec tedy měla být zahrnuta již v příloze zákona č. 308/1991 Sb. jako registrovaná CNS. S ohledem na toto přesvědčení pak UMO požaduje, aby byla zahrnuta do přílohy nového zákona (č. 3/2002 Sb.), v níž budou opět vyjmenovány dosud registrované CNS. Blíže viz Ústředí muslimských obcí v České republice: *Vyjádření k návrhu zákona o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností*. [online]. [cit. 27.08.2013]. Dostupné z: <http://specprf.cuni.cz/dokument/islam.htm>.

³⁹ Olga Ryantová byla rovněž inspirátorkou kontroverzního dokumentu *Já, muslim*, který byl odvysílán 7. října 2005 Českou televizí na programu ČT2 jako dokument z cyklu *Infiltrace*. Krátce po odvysílání byly proti tomuto dokumentu podány Radou arabských velvyslanců a pražskou a brněnskou islámskou nadací stížnosti. Adresáty stížností byli ředitel České televize, Rada České televize, Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Stálá komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dokumentu bylo především vytýkáno užití skryté kamery a prostředí mezi atentáty na Světové obchodní centrum v New Yorku a záběry Islámského centra v Praze. Hlavní postavou (infiltrátorem) dokumentu je praktikující člen Buddhismu Diamantové cesty a sama iniciátorka dokumentu, Olga Ryantová, která rovněž přeložila do češtiny knihu *Velká pečeť*, jejímž autorem je zakladatel Buddhismu Diamantové cesty Ole Nydhal. Tento fakt je v dané souvislosti relevantní především s ohledem na veřejné projevy Ole Nydahla, jenž islám považuje za hrozbu a otevřeně nabádá k aktivismu proti islámu. Více RONOVSKEÝ, Vít. *Jak interpretovat buddhismus Diamantové cesty*. Dingir, 2009, č. 3. ISBN 978-80-86851-64-8. s. 78.

svobodné společnosti. Tento podnět byl ministerstvem zamítnut. Muslimská obec tento podnět považovala za projev islamofobie v Česku.⁴⁰

Jak je vidět, s přijetím zákona č. 3/2002 Sb., se již UMO podařilo registrovat, ale pouze v rámci I. stupně registrace, kdy se status CNS rovná statusu neziskové organizaci a neoplývá zvláštními právy. Díky registraci a získání statusu CNS tak mimo jiné UMO získalo možnost v tomto období požádat Ministerstvo zemědělství o udělení výjimky a o povolení k porážkám zvířat halal způsobem⁴¹, která byla ministerstvem udělena dne 25. února 2010.

6. ŽÁDOST O VÝJIMKU V UZNÁNÍ II. STUPNĚ

V dubnu 2006 UMO požádalo o výjimku v uznání druhého stupně dle § 27 odst. 8 zákona. Na základě ustanovení tohoto zákona může MK se souhlasem vlády udělit výjimku z podmínky desetileté zkušební lhůty a doložení podpisů 1 promile obyvatel – osob hlásících se k dané CNS. Může tak učinit u CNS, které dle § 27 odst. 8 zákona:

- reprezentují významné světové náboženství s dlouhou historickou tradicí,
- působí na území České republiky, a
- jsou registrovány podle tohoto zákona.

MK rozhodnutím ze dne 5. října 2006 UMO oprávnění k výkonu zvláštních práv nepřiznalo. Toto rozhodnutí bylo dne 12. prosince 2006 v druhém stupni potvrzeno ministrem kultury. Další možnost požádat o udělení oprávnění k výkonu zvláštních práv bude mít UMO po uplynutí desetileté zkušební lhůty, tedy v roce 2014.

6.1 PODÁNÍ ŽÁDOSTI A REAKCE MINISTERSTVA KULTURY

Dne 19. dubna 2006 UMO podalo žádost o udělení výjimky ve věci přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv podle §27, odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb. Žádost se vztahovala k výkonu pouze některých práv, a to:

⁴⁰ TOPINKA, Daniel. *Integrační projekt muslimů v České Republice-pilotní projekt*. Ostrava: VeryVision, s.r.o. [online]. 2007 [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf. s. 41.

⁴¹ SÁŇKA, Vladimír. *Ústředí muslimských obcí registrováno státem*. Hlas. 2004, roč. 22, č. 7 – 10. MK ČR E 11633. s. 2.

- Vyučovat náboženství na státních školách podle právních předpisů⁴².
- Pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách ČR, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.
- Být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.
- Konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině).
- Zřizovat církevní školy podle zvláštního právního předpisu.

Nebylo žádáno o přiznání práva zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství, protože zpověď není v islámu praktikována.⁴³

Svoji žádost UMO zdůvodnila několika argumenty. Prvním argumentem pro přiznání zvláštních práv bylo odvolání se na říšský zákon č. 159/1912 ř.z., kterým byl islám na našem území uznán. Jak však vyplývá z výše popsaného historického exkurzu, oficiální postavení muslimské obce ve smyslu její registrace jako CNS můžeme datovat až od září roku 2004, kdy byla UMO registrována v rámci I. stupně registrace.

Druhá argumentační linie byla vedena především ve smyslu naplňování cílů UMO, které vyplývají ze zákona č. 3/2002 Sb., tedy že UMO pracuje v jak v oblasti osvěty, tak charitativní činnosti, je otevřená mezináboženskému dialogu a účastní se těchto setkání, odsuzuje všechny formy náboženského i protináboženského extremismu, podporuje integraci komunity do většinové společnosti a zdůrazňuje nezbytnost respektování právního systému ČR.⁴⁴

Poslední okruh argumentů byl tvořen zejména prezentací nutnosti získání zvláštních práv, aby mohla UMO plnohodnotně praktikovat své náboženství a poskytovat členům své komunity služby, kterých se jim nedostává. Příkladem může být plán zavést do několika škol náboženskou výuku pro

⁴² Podle zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ *Žádost o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv*. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633. s. 1.

⁴⁴ *Zdůvodnění žádosti Ústředí muslimských obcí*. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633. s. 2.

děti z muslimských rodin nebo finanční zaopatření jednoho až tří duchovních.⁴⁵

6.2 NÁVRH NA USNESENÍ A PŘIPOMÍNKOVÉ ŘÍZENÍ

Na základě této žádosti byl odborem církví Ministerstva kultury vypracován návrh na vyslovení souhlasu vlády s udělením výjimky náboženské společnosti Ústředí muslimských obcí Ministerstvem kultury podle ustanovení § 27 odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb., který byl následně rozeslán do vnějšího připomínkového řízení na 53 připomínkových míst, přičemž lhůta pro sdělení stanoviska činila 10 pracovních dnů ode dne doručení materiálů⁴⁶.

Stanovisek z různých připomínkových míst se vrátilo 12, a to z ministerstev a krajů. Připomínky se týkaly těchto záležitostí:

- vyčíslení finančního dopadu na státní rozpočet (Ministerstvo financí ČR),
- výkonu zpovědního tajemství, krátkodobého působení UMO a nejednotného výkladu a vedení islámu (Ministerstvo spravedlnosti ČR),
- chybějících údajů o počtu muslimů a jejich dětí (Ministerstvo dopravy ČR),
- zajištění odborného zázemí pro vyučování náboženství na státních školách (Plzeňský kraj),
- nezastoupení islámu v ozbrojených silách, vytvoření dvou nezávislých paralelních struktur duchovních služeb v armádě (Ministerstvo obrany ČR),
- krátké doby existence UMO, zamítavému stanovisku tajných služeb (Ministerstvo vnitra ČR),
- finančního dopadu na státní rozpočet, což ale není důvod k zamítnutí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR).

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ V rámci doby pro vyhodnocování připomínek si UMO stěžovalo, že přestože lhůta pro podání připomínek byla stanovena na 10 dní od doručení materiálů, tak rozhodnutí od Ministerstva kultury dostala více než po 5 měsících. V tuto dobu Ministerstvo s UMO nijak nekomunikovalo a ani nepožadovalo od UMO doplnění informací, či podání vysvětlení.

- Zlínský kraj doporučil žádost zamítnout bez odůvodnění.⁴⁷

Dne 5. října 2006 Ministerstvo kultury po vyhodnocení připomínek rozhodlo o nepřiznání tohoto oprávnění. Své rozhodnutí zdůvodnilo tím, že UMO sice reprezentuje významné světové náboženství s dlouhou historickou tradicí, avšak na území České republiky bylo registrováno až ke dni 17. září 2004. Tím pádem tedy požádalo o udělení výjimky po necelých dvou letech svého působení na území České republiky, přičemž dle ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb. je pro přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv určena doba registrace 10 let. Ministerstvo kultury doporučilo UMO, aby návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv podalo až po splnění podmínek uvedených v ustanovení § 11 zákona č. 3/2002 Sb.

K uvedené argumentaci ministerstva je třeba říci, že podle ustanovení § 27 odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb., může být ministerstvem udělena výjimka, aniž by bylo vyžadováno splnění podmínek podle § 11 odst. 1 a 4. Odkaz na krátkou dobu oficiální registrace je tedy irelevantní, neboť ustanovení § 27 odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb. splnění podmínek podle § 11 odst. 1 a 4. zákona č. 3/2002 Sb., nevyžaduje (v tom spočívá hlavní podstata výjimky). Zákon kromě toho stanovil, že výjimku podle § 27 odst. 8 bylo možno udělit pouze do 5 let od nabytí účinnosti zákona; účinnosti zákon nabyl dne 7. ledna 2002, což znamená, že výjimka mohla být udělena nejpozději dne 7. ledna 2007⁴⁸. V tu dobu by bylo UMO registrováno necelé 3 roky, což je více než polovina z této pětileté lhůty. Zde je tedy namístě položit si otázku, na základě jakých podkladů ministerstvo rozhodovalo o dostatečně dlouhé době činnosti náboženských společností v souvislosti s ustanovením § 27 odst. 8 a z jaké zákonné opory při těchto úvahách vycházelo, když žádné takové kritérium v citovaném ustanovení nenalezneme.

6.3 ROZKLAD

Proti zamítavému rozhodnutí ministerstva UMO podalo v zákonné lhůtě 15 dnů rozklad v souladu s § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve kterém se ohradilo jak proti samotnému zamítavému rozhodnutí, tak rovněž proti způsobu vypořádání připomínek v připomínkovém řízení.

⁴⁷ TOPINKA, Daniel. *Etablování muslimů ve veřejném prostoru – kontexty deprivatizace náboženství*. In Sociologica – Andragogica 2010, Olomouc, 2010. 216 s. ISBN 978-80-244-2643-3. s. 134.

⁴⁸ Dne 7. ledna 2007 končila lhůta pro udělení výjimky, nestačilo tedy do tohoto data pouze podat žádost o přiznání zvláštních práv. Lhůta pro udělení výjimek tak skončila bezvýjimečně dne 7. ledna 2007 a je nepřekročitelná. Viz Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. února. 2010, sp. zn 8 Ca 101/2008. In: KRÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2011. 366 s. ISBN 9788074003622. s. 312.

V rozkladu je pracováno s třemi argumenty a dále s vyjádřeními k jednotlivým připomínkám. První a hlavní argument se opíral o skutečnost, že UMO reprezentuje významné světové náboženství s dlouhou historickou tradicí, působí na území České republiky a je registrováno podle zákona č. 3/2002 Sb. Tím splňuje všechny zákonné požadavky pro udělení výjimky dle § 27 odst. 8 zák. o církvích a náboženských společnostech.

V druhém argumentu se UMO brání proti námitkám, že by chtěla pro svoji náboženskou společnost získat nějaké zvláštní výsady, které nejsou dopřány ostatním registrovaným církvím a náboženským společnostem.

Třetí argument reaguje na průběh připomínkového řízení, kdy návrh byl rozeslán na 53 připomínkových míst. Z tohoto počtu podalo připomínku 12 míst a celkem 41 připomínkových míst k návrhu buď žádné připomínky nemělo, nebo je neuplatnilo. S připomínkami těchto 12 míst se UMO nemělo možnost seznámit, přestože se o vývoj řízení o své žádosti u ministerstva průběžně zajímalo. V rozkladu přitom vyjadřuje přesvědčení, že všechny tyto vznesené připomínky měly a mohly být vypořádány v rámci připomínkového řízení, pokud by UMO mělo možnost se k nim vyjádřit a poskytnout doplňující informace, což by vedlo ke kladnému vyřízení jejich žádosti. V této souvislosti je v rozkladu namítnuto, že došlo k porušení tzv. principu dobré správy vymezeného zejména v § 2 zák. č. 500/2004 Sb.⁴⁹ K principům dobré správy se mimo jiné vyjádřil i Veřejný ochránce práv, který za jsoucí v rozporu s principem dobré správy označuje jednání státních úřadů, které nemusí být přímo protizákonné, ale přesto je vyhodnotil jako nesprávný postup, který měl ve svém důsledku nepříznivý dopad na práva osob a jejich oprávněných zájmů.⁵⁰

Ve vztahu ke konkrétním připomínkám, jež ministerstvo obdrželo během připomínkového řízení, pak UMO v rozkladu uvedlo následující reakci:

- **Finanční náklady.** UMO by požadovalo pouze jednoho až tři duchovní, což je v rámci financování tisíců duchovních⁵¹ jiných církví pro rozpočet MK zanedbatelná částka, proto je nelogický argument, že by financování těchto několika duchovních pro rozpočet znamenalo neúměrnou zátěž. Pokud by se dopad na státní rozpočet objevil mezi důvody pro neudělení oprávnění k výkonu zvláštních práv pro UMO, jednalo by se o porušení rovného přístupu deklarovaného MK.

⁴⁹ *Rozklad*. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633, s. 7 – 9.

⁵⁰ Mezi deset hlavních principů dobré správy patří: dodržování právního řádu, nestrannost, včasnost, předvídatelnost, přesvědčivost, přiměřenost, součinnost, odpovědnost, otevřenost a vstřícnost. Viz MOTEJL, Otakar. *Principy dobré správy*. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/pripady-a-stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>.

⁵¹ V Roce 2005 bylo z rozpočtu MK financně zajištěno 4 137 duchovních. Viz JÄGER 2006 op. cit., s. 57.

- **Krátká doba existence.** Doba existence a působení muslimské komunity na území České republiky je fakticky delší. Ústředí však dříve nemohlo splnit přísné registrační podmínky. Registrace se zdařila až s přijetím nového zákona v roce 2002, který tyto podmínky zmírnil. Klíčová je však skutečnost, že dikce ustanovení § 27 odst. 8 nikde ve vztahu k žádosti o udělení výjimky k výkonu zvláštních práv nehovoří o kritériu délky působení náboženské společnosti.
- **Bezpečnostní aspekt.** Ze strany muslimských organizací v ČR nikdy v minulosti nedošlo k porušení zákona. Mluvčí BIS Jan Šubert dlouhodobě opakuje, že tajné služby považují muslimskou komunitu v ČR za bezproblémovou a její členové se snaží integrovat a respektují zákony České republiky. Dále pak UMO odmítá zavádějící srovnávání se situací muslimských komunit v jiných zemích.
- **Zachovávání mlčenlivosti.** V islámu neexistuje institut zpovědi.
- **Zajištění odborného zázemí při výuce.** V případě uznání zvláštních práv by UMO zajistila kvalifikovaného pedagoga.
- **Vytvoření paralelních duchovních služeb.** Zde došlo k nedorozumění mezi UMO a Ministerstvem obrany. UMO nepožaduje duchovního v prostředí armády, kde nejsou vyznavači islámu a ani v budoucnu by neplánovala jeho zavedení, protože nepředpokládá, že by v armádě ČR někdy mohlo být tolik muslimů.

6.4 ROZHODNUTÍ

V reakci na podaný rozklad vydal ministr kultury Martin Štěpánek 21. prosince 2006 rozhodnutí, ve kterém rozklad zamítl a potvrdil rozhodnutí Ministerstva kultury o zamítnutí žádosti UMO o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv. Své rozhodnutí odůvodnil s odvoláním na dikci ustanovení § 27 odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb., kdy „*Ministerstvo se souhlasem vlády může učinit výjimku a přiznat oprávnění ke zvláštním právům podle § 7 odst. 1 církvím a náboženským společnostem (...)*“.[zvýraznění doplněno] Neplatí tedy, jak dle něj vyplývá z rozkladu, že při splnění podmínek je na udělení výjimky právní nárok. I při splnění uvedených podmínek žadatelem je na správním uvážení Ministerstva kultury, zda zvláštní práva na základě výjimky udělí nebo ne.

Ministr konstatoval, že Ministerstvo kultury v rámci správního uvážení přihlédlo ke skutečnosti, že UMO bylo na území České republiky registrováno až ke dni 17. září 2004. S ohledem na to Ministerstvo kultury vyhodnotilo, že doba působení UMO jako registrované náboženské společnosti je natolik krátká, že nemůže o dosavadní činnosti UMO dostatečným způsobem vypovídat tak, aby jí mohlo být umožněno působení

v oblasti veřejné správy. Na základě tohoto odůvodnění se již ministr v rozhodnutí o rozkladu dále nezabýval jednotlivými námitkami uvedenými v rozkladu vůči ostatním jednotlivým připomínkám, protože Ministerstvo kultury se o ně výslovně neopřelo ve svém rozhodnutí.

6.5 DISKUZE

Jak je z výše popsaného patrné, tak Ministerstvo kultury se rozhodlo vydat své zamítavé stanovisko na základě svého správního uvážení, jež bylo zdůvodněno krátkou existencí UMO. Je otázkou, do jaké míry bralo zřetel i na připomínky vzešlé z připomínkového řízení. Přestože ve svém zdůvodnění se o ně přímo neopírá, fakticky je nepochybně bralo v potaz, což vyplývá mj. ze skutečnosti, že před vydáním zamítavého rozhodnutí se konala porada k vyhodnocení výsledků připomínkového řízení.

Reakce muslimů na stanovisko MK (v rámci prvostupňového řízení i ve vztahu k zamítnutí rozkladu) byla rozpačitá a důvody zamítnutí nebyly členům muslimské komunity příliš jasné. Ilustrací tohoto postoje může být vyjádření jednoho z muslimů získané v rámci projektu Integrovaný proces muslimů v České republice: „*Ptám se na to uznání muslimské komunity, protože to uznání v prvním stupni bylo docela dost komplikované a cítil jsem v těch různých odpovědích, které jsme dostávali, že tam bylo trochu takové nefér odmítání. Nebo že tam byly dávány důvody, proč to nejde a podobně. Neopakuje se teď trochu ta situace v tom druhém stupni toho uznání? Nebo je to něčím jiné? Tady v tom já to řeknu stručně. V tom druhém uznání já to považuji za úřední a státní xenofobii a islamofobii. Nic víc.*“⁵² [zvýraznění doplněno]

S výše popsaným dojmem souvisí mimo jiné skutečnost, kterou muslimové rovněž namítali, a to nespokojenost s lhůtami v rámci vyřizování své žádosti. Podle UMO s ním MK po zahájení připomínkového řízení pět měsíců nekomunikovalo, po čemž už rovnou následovalo vydání zamítavého rozhodnutí o jejich žádosti.

Další zajímavou skutečností v souvislosti s připomínkovým řízením, která mohla přispět k rozpačitému pocítům z celého řízení a důvodů zamítnutí žádosti, jsou vyjádření Ministerstva vnitra (s odkazem na zpravodajské služby) a Ministerstva spravedlnosti, která obě poukazovala na možné bezpečnostní riziko ve vztahu k působení UMO a přiznání zvláštních práv. Naopak Bezpečnostní informační služba však na žádné z rizik neupozornila a muslimskou komunitu dlouhodobě považovala (a dodnes považuje⁵³) za bezproblémovou, což vyplývá mj. z tehdy aktuální výroční zprávy za rok 2006: „*Během roku 2006 nezaznamenala BIS v české muslimské komunitě*

⁵² TOPINKA 2007 op. cit., s. 86.

⁵³ Viz JANKŮ; SMEKAL 2012 op. cit.

*žádné výrazné projevy radikalizace či výzvy k násilí. Muslimská komunita se snaží žít v souladu s českou nemuslimskou společností a má zájem o dialog. Její představitelé se snažili seznámit většinou společností s islámem a jeho hodnotovým systémem s důrazem na nenásilný charakter tohoto náboženství.*⁵⁴

Nabízí se otázka, proč UMO nepodalo proti zamítavému rozhodnutí o rozkladu žalobu a nenechalo o celé věci rozhodnout správní soud. Možným vysvětlením může být vyčerpání a rezignace členů komunity. Druhým (a do jisté míry souvisejícím) důvodem pak mohlo být hrozící zhoršení postavení muslimské komunity a jejího obrazu v očích veřejnosti vlivem pravděpodobné medializace soudního sporu a ní spojené negativní kampaně odpůrců islámu v České republice.

7. PRAXE

To, že UMO nezískala výjimku pro výkon zvláštních práv a je stále registrována pouze v I. stupni registrace neznámá, že by aspoň částečně nemohla vykonávat činnosti ve smyslu zvláštních práv vyplývajících z II. stupně registrace. Část těchto aktivit umožňuje právní řád České republiky vykonávat i mimo rámec zvláštních práv spojených s II. stupněm registrace, bez dosažení této registrace však aktivity nejsou finančně podpořeny ze státního rozpočtu a jejich výkon je poznamenán rovněž dalšími omezeními (např. přístup duchovních do vězeňských zařízení je možný pouze na základě individuálních dohod s daným zařízením). UMO v současnosti vykonává tyto činnosti, které níže budou blíže popsány:

- **Vyučování náboženství ve vlastních prostorách.** Tato výuka náboženství probíhá formou kurzů a pravidelných setkávání, a to jak v jednotlivých mešitách v Brně a Praze (zaštitěno Islámskou nadací v Brně a Islámskou nadací v Praze). Existují rovněž kurzy věnované veřejnosti, jedná se například o *Korespondenční kurz o základech islámu*, který pořádá Muslimský svaz studentů a mládeže.
- **Přístup duchovenstva do věznic na základě individuálních dohod s řediteli věznic.** V rámci charitativní činnosti Islámské nadace v Praze se její představitelé zaměřují na několik oblastí.⁵⁵ Z pohledu tohoto příspěvku je zajímavá především sociální a charitativní práce ve vězení, kdy Islámská nadace v Praze posílá vězněným muslimům dopisy, knihy, časopisy, brožury a časy modliteb. Muslimským vězňům bývá také umožněno dodržovat ramadán a pravidelné modlitby, při kterých mohou

⁵⁴ Bezpečnostní informační služba. *Výroční zpráva 2006*. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2007-11-21-vyrocní-zprava-2006.html>.

⁵⁵ 1. sociální pomoc, 2. práci v uprchlických táborech a 3. práce ve vězení.

používat modlitební koberce.⁵⁶ Kromě těchto pravidelných činností se také ve věznici v Praze-Ruzyni podařilo vybavit muslimskou modlitebnu, která byla otevřena v květnu 2002. Jednalo se o otevření vůbec první muslimské modlitebny v některém z nápravných zařízení v ČR. Zástupci Islámské nadace se snaží navštěvovat tuto modlitebnu každý pátek a zajišťují zde pravidelné kázání.⁵⁷ Je však nutné říci, že veškeré duchovní práce a náboženské aktivity muslimů ve vězení se uskutečňují na základě individuálních dohod s příslušnými vězeňskými zařízeními.⁵⁸ Situace ve věznici v Praze – Ruzyni je oproti ostatním vězeňským zařízením v ČR výjimečná. Proto také v roce 2002 musel Český helsinský výbor řešit případ odsouzeného, který tvrdil, že je ve vězení diskriminován pro své muslimské vyznání. Podle jeho slov odmítli pracovníci věznice Ostrov nad Ohří zajistit návštěvu islámského duchovního. Výbor celou věc vyřešil podstoupením informací Islámské nadaci v Praze a dále sledoval průběh kauzy.⁵⁹

- **Konání obřadů, při nichž jsou uzavírány sňatky. Aby nastaly jeho právní následky, je však nutné sňatek následně uzavřít také před příslušným orgánem státní správy.** S tím souvisí existence Islámské komise pro rodinu⁶⁰, která má za úkol oddávat muslimské páry dle islámské tradice. Komise se kromě oddávání věnuje také rodinnému poradenství s využitím islámského práva.
- **Zřizování tzv. soukromých škol.** Tato činnost zatím v rámci UMO není realizována. Podle Evy Pavlíkové mezi muslimy neexistuje jednotný názor na vytvoření arabské školy a především na to, komu by měla sloužit. Naopak velká shoda panuje v podpoře vzniku arabské školy, kterou by navštěvovaly děti rodičů pracujících v ČR na krátkou, případně přechodnou dobu, například děti rodičů v diplomatických službách.⁶¹

Jak je vidět, UMO se pro vyznavače islámu snaží poskytovat široké spektrum služeb, které by mohlo spadat do činností ve smyslu privilegií vyplývajících z II. stupně registrace, i navzdory tomu, že touto registrací nedisponuje a jeho možnosti jsou tedy v tomto značně limitovány, jak právně, tak i fakticky. Jsem toho názoru, že pro Českou republiku a UMO by bylo lepší, kdyby UMO byla přiznána zvláštní práva, protože by se tím na jednu stranu pro UMO zjednodušila práce pro muslimskou komunitu a na druhou stranu by se z hlediska státu tyto aktivity zprůhlednily, protože by UMO souhrnně a přesně tuto svoji činnost vykazovalo. Jinými slovy, chybí

⁵⁶ K LAPETEK, Martin. *Sociální projekty muslimských organizací v ČR*. Časopis Sociální práce. 2008, č. 4. ISBN 0-7456-2383-2. s. 102.

⁵⁷ *Zpráva o činnosti Ústředí a organizací*. Hlas. 2002, roč. 20, č. 5 – 8. MK ČR E 11633. s. 7.

⁵⁸ *Návrh usnesení vlády České republiky*. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633. s. 3.

⁵⁹ K LAPETEK 2008 op. cit., s. 102.

⁶⁰ *Islámská komise pro rodinu*. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: <http://ikr.sunna.cz/>.

⁶¹ PAVLINCOVÁ 2012 op. cit., s. 32 – 33.

zde oficiální vztah mezi UMO a státem na té úrovni, jak by pravděpodobně s ohledem na faktickou činnost a ambice UMO bylo žádoucí.

8. REAKCE NA CHYSTANOU ŽÁDOST V ROCE 2014

Nakolik je reálné, že UMO podá žádost o registraci do II. stupně v roce 2014 po uplynutí desetileté zákonem požadované lhůty, zůstává zatím otevřenou otázkou. V souvislosti s hackerským útokem skupiny White media⁶² byla zveřejněna korespondence současného předsedy UMO Hassana Muneeba Alrávího, na kterou upozornil bývalý člen muslimské obce a současný člen Czech Defense League Lukáš Lhořana z níž vyplývá, že UMO pravidelně nepodává výroční zprávy Ministerstvu kultury.⁶³ Tím porušuje jeden z požadavků pro registraci do II. stupně dle § 7 odst. 1 písm. c). Dle zveřejněné korespondence tento stav trvá od roku 2011, přičemž pokud by tomu tak skutečně bylo, UMO by mohla podat žádost nejdříve až v roce 2023.

Kromě těchto hackerských útoků se na českém internetu také formují skupiny, které brojí proti plánované registraci UMO ve II. stupni. Jedná se především o facebookovou skupinu *Islám v České republice nechceme*, která má v současnosti přes 61.000 členů⁶⁴, a občanské sdružení Czech Defense League, které můžeme řadit do protiislamistických skupin. Tato skupina započala s kampaní *Naqba 2014*⁶⁵ (arabsky katastrofa), která pomocí médií bojuje proti snaze UMO získat II. stupeň registrace.

9. ZÁVĚR

Pokud se pokusíme o shrnutí výše popsaného, můžeme identifikovat několik faktorů, které byly rozhodujícími pro přiznání práv UMO. Tyto faktory lze rozdělit na faktory vztahující se k muslimské komunitě a faktory vztahující se ke státu.

Z hlediska faktorů vztahujících se k muslimské komunitě můžeme říci, že pro snahu o registraci muslimské obce před účinností zákona č. 3/2002 Sb. bylo charakteristické především podávání nepřesných požadavků, věcná

⁶² Internetové stránky české extremistické skupiny.

⁶³ LHOŘAN, Lukáš. *Uznání islámu Českým státem nehrozí dříve jak v roce 2021*. [online]. [cit. 26. 8. 2013]. Dostupné z: <http://lukaslhotan.blog.idnes.cz/c/344360/Uznani-islam-Ceskym-statem-nehrozi-drive-jak-v-roce-2021.html>.

⁶⁴ Počet členů ke dni 26. 8. 2013. Viz *Islám v české republice nechceme*. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ivern>.

⁶⁵ *Naqba 2014. Czech defense league*. [online]. [cit. 26. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.czdl.cz/kampane/naqba-2014/>.

neznalost právního řádu a roztržitost náboženské obce⁶⁶. Z hlediska registrace UMO v rámci zákona č. 3/2002 Sb. a následného požadavku o výjimku pro udělení registrace II. druhého stupně platí, že UMO se v tomto směru dle personálních možností obce maximálně snažila výjimku získat a v rámci správního řízení využila veškerých možných právních prostředků.

Z hlediska faktorů týkajících se státu je třeba především zmínit několik změn právní úpravy a předpisů upravujících působení CNS na našem území, což mohlo způsobit horší orientaci muslimské obce z hlediska právního statusu a registrace vůči státu. Dále je třeba zmínit, že z hlediska počtu věřících se vždy jednalo o velmi málo početnou skupinu a řešení jejího právního statusu tedy pro stát nemuselo být nutně prioritou (zejména v dřívějších historických obdobích).

Ve vztahu k dosavadním snahám UMO o získání registrace II. stupně lze dle mého názoru konstatovat, že dle podmínek vyplývajících z § 27 odst. 8 zákona č. 3/2002 Sb. měla být tato zvláštní oprávnění UMO přiznána. Zdůvodnění rozhodnutí Ministerstva kultury, potvrzené v druhém stupni rozhodnutím ministra kultury, odkazující na příliš krátkou dobu existence UMO, přestože v rámci § 27 odst. 8 zákona není stanovena žádná minimální lhůta existence dané církve či náboženské společnosti za účelem podání žádosti, je dle mého názoru třeba pokládat za překračující rámec znění zákona a tedy i možného správního uvážení ohledně udělení výjimky.

Přiznání zvláštních práv UMO dle nyní platného zákona č. 3/2002 Sb. představuje do dnešního dne stále aktuální téma a lze předpokládat, že UMO se o registraci v rámci II. stupně v budoucnu opět pokusí. Dle mého názoru by nicméně pro úspěšnou registraci bylo mimo jiné třeba, aby se pod UMO sjednotila celá muslimská komunita, tedy nejen tzv. muslimové s vazbou na komunitu, kteří aktivně praktikují své náboženství a podílí se na chodu komunity (podle sčítání lidu z roku 2011 se k islámu přihlásilo 3385 vyznavačů islámu⁶⁷), ale i ta část muslimů, kteří aktivně nepraktikují islám a nepodílí se na chodu komunity, avšak i přesto se zároveň považují za muslimy, tzv. muslimové bez vazby na komunitu, kteří tvoří zbývající část celkového počtu více než 11 tisíc muslimů žijících na našem území.⁶⁸ Z toho vyplývá, že pokud by UMO zmobilizovalo celou muslimskou komunitu, mělo by šanci dosáhnout požadovaného početního cenzu 10 tisíc podpisů. Možnou komplikací může být neodesílání výročních zpráv na MK, avšak nelze předjímat, jak se k této otázce odbor církví a náboženských společností případně postaví. Kromě toho se na území ČR rovněž vyskytují

⁶⁶ MENDEL, Miloš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. 499 s. ISBN 9788020015549. s. 388.

⁶⁷ Komplikace s jednotností muslimské komunity můžeme pozorovat i na základě výsledků ze Sčítání lidu v roce 2011, kdy vyznavači islámu měli možnost se buď přihlásit k islámu obecně nebo k Ústředí muslimských obcí. K islámu se přihlásilo 1942 věřících a UMO zaznačilo 1442 věřících.

⁶⁸ TOPINKA 2006 op. cit., s. 49.

protiislámské skupiny, které v případě snah UMO o registraci II. stupně budou proti těmto snahám vystupovat a snažit se je mařit (čehož jsme svědky i v současné době). Výsledek případné další snahy muslimské obce o získání zvláštních práv je proto v současné době třeba pokládat za nejistý.

Literature:

- BEČKA, Jiří., MENDEL, Miloš. Islám a české země. Olomouc: Votobia, 1998. 231 s. ISBN 8072200348.
- Bezpečnostní informační služba. Výroční zpráva 2006. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2007-11-21-vyrocní-zprava-2006.html>
- Česká vláda připravuje restriktivní zákon o náboženství. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/files/isarc/0008/20000807d.html>
- ČKT. Za kázání poslali žalobci policii na lídra českých muslimů. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: http://t.tyden.cz/rubriky/domaci/zalobci-poslali-policii-na-lidra-ceskych-muslimu-za-kazani_281505.html
- DENY, Frederick. Islám a muslimská obec. Praha: Prostor, 2003. 194 s. ISBN 8085190966.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/zp161-92.htm>
- Islám v české republice nechceme. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/ivcrn>
- Islámská komise pro rodinu. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: <http://ikr.sunna.cz/>
- JANKŮ, Linda., SMEKAL, Hubert et al. ENAR STÍNOVÁ ZPRÁVA: Rasismus a diskriminace v České republice. Centrum pro lidská práva a demokratizaci. [online]. 2012 [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: http://www.romea.cz/dokumenty/SR_CR-2012.pdf

- Jäger, Petr. Círky a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení: příručka pro veřejnou správu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. 239 s. ISBN: 80-7325-092-6.
- Klapetek, Martin. Sociální projekty muslimských organizací v ČR. Časopis Sociální práce. 2008, č. 4. ISBN 0-7456-2383-2.
- Lhoťan, Lukáš. Uznání islámu Českým státem nehrozí dříve jak v roce 2021. [online]. [cit. 26. 8. 2013]. Dostupné z: <http://lukaslhotan.blog.idnes.cz/c/344360/Uznani-islam-Ceskym-statem-nehrozi-dive-jak-v-roce-2021.html>
- Melichárek, Tomáš. Islám v Brně: muslimská komunita očima médií a Brňanů. Pstruží: Lukáš Lhoťan, 2011. 130 s. ISBN: 9788090493209.
- Melichárek, Tomáš. Analýza členské základny Muslimské náboženské obce v letech 1940 – 1945 a její možná interpretace. Sacra aneb Rukověť religionisty, 2011, IX, č. 1. ISSN 1214-5351.
- Mendel, Miloš. Muslimové v Českých zemích (1934 – 1989). Dingir, 2006, č. 1. ISBN 978-80-86851-64-8.
- Mendel, Miloš. Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí. Praha: Academia, 2007. 499 s. ISBN 9788020015549.
- Motejl, Otakar. Principy dobré správy. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/pripady-a-stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>
- Naqba 2014. Czech defense league. [online]. [cit. 26.8.2013]. Dostupné z: <http://www.czdl.cz/kampane/naqba-2014/>
- Návrh usnesení vlády České republiky. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633.
- Pavlincová, Eva. Muslimští migranti a český sekulární stát. Červený kostelec: Pavel Marvart, 2012. 123 s. ISBN 9788074650185.
- Raděj, Tomáš. Česká muslimská obec v ČR a Ústředí muslimských náboženských obcí v České republice. Rexter [online]. 2003 [cit. 27. 8.

- 2013]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/ceska-muslimska-obec-v-cr-a-ustredi-muslimskych-nabozenskych-obci-v-ceske-republice/2003/11/01/>
- RONOVSÝ, Vít. Jak interpretovat buddhismus Diamantiové cesty. Dingir, 2009, č. 3. ISBN 978-80-86851-64-8.
 - Rozklad. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633.
 - Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 02. 2010, sp. zn 8 Ca 101/2008. In: KŘÍŽ, Jakub. Zákon o církvích a náboženských společnostech: komentář. Praha: C.H. Beck, 2011. 366 s. ISBN 9788074003622.
 - Říšský zákona č. 159/1912, o státním uznání islámu. In: Společnost pro církevní právo [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/159-12.htm>
 - SÁŇKA, Vladimír. Ústředí muslimských obcí registrováno státem. Hlas. 2004, roč. 22, č. 7 – 10. MK ČR E 11633.
 - SÁŇKA, Vladimír. Malá a mladá komunita: k vývoji muslimské komunity v ČR v posledních dvaceti letech. [online]. [cit. 26. 8. 2013]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/mala_a_mlada_komunita.shtml
 - Světová rada církví. O nás. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.oikoumene.org/en/about-us>
 - SVOBODA, František. Legislativní prostředí pro činnost církví a náboženských společností. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2007. 20 s. ISBN 9788023984811.
 - TOPINKA, Daniel. Integrační projekt muslimů v České Republice-pilotní projekt. Ostrava: VeryVision, s.r.o. [online]. 2007 [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: www.mvcr.cz/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf
 - TOPINKA, Daniel. Etablování muslimů ve veřejném prostoru – kontexty deprivatizace náboženství. In Sociologica – Andragogica 2010, Olomouc, 2010. 216 s. ISBN 978-80-244-2643-3.
 - TRETERA, Rajmund Jiří. Stát a církve v České republice. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. ISBN 80-7192-707-4.

- TULEŠKOV, Ogňan. Dekrety prezidenta republiky. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/dekrety-prezidenta-republiky.html>
- Ústředí muslimských obcí v České republice: Vyjádření k návrhu zákona o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. [online]. [cit. 27. 08. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/islam.htm>
- Ústředí muslimských obcí v České republice: Vyjádření k návrhu zákona o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. [online]. [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/islam.htm>
- Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2006. [online]. 2006 [cit. 27. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1661>
- WÁGNEROVÁ, Eliška. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 906 s. IBSN: 9788073577506.
- Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zákon 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].

- Zákonu č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 27. 8. 2013].
- Zdůvodnění žádosti Ústředí muslimských obcí. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633.
- Zpráva o činnosti Ústředí a organizací. Hlas. 2002, roč. 20, č. 5 – 8. MK ČR E 11633.
- Žádost o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv. Hlas. 2007, roč. 25, č. 1 – 5. MK ČR E 11633.

Contact – email

janku@sociofactor.eu